

DOCTRINĂ

Sugestii pe marginea hotărârilor Plenului Curții Supreme de Justiție**Sergiu BRÎNZĂ**doctor habilitat în drept,
profesor universitar

formator INJ

**REFLECȚII ASUPRA INTERPREȚĂRII ȘI APLICĂRII
UNOR PREVEDERI ALE ALIN.(2) ART.151 ȘI ALE
ALIN.(2) ART.152 CP RM**

In the framework of this article, the aggravating circumstances stipulated at let. b), c), d) par.(2) art.151 and let.c¹), d), e) par.(2) art.152 PC RM are studied. In real terms, there are analyzed the application conditions of penal responsibility for deliberate grave battery or health harm/for deliberate ordinary battery or health harm, committed consciously against an under aged or an pregnant woman, or taking advantage from the well known or obvious weakness condition of the victim, due to agedness, any kind of illness, due to physical or psychological handicap or some other factor. As well, is examined the conjecture when the respective offence is committed against a person correlated to his performance of work or public obligations. Ultimately, it is taken throughout examination the hypothesis of deliberate grave battery or health harm/of deliberate ordinary battery or health harm committed by two or more persons. The theoretical examples are headed off by important judicial practice samples. The formulated conclusions and recommendations have the right goal to cover the vacuum concerning the interpretation and the application of the disposals prevented in art.151 and art.152 PC RM.

În conformitate cu art.35 și art.36 din Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.12.2008¹, alin.(2) art.151 și alin.(2) art.152 CP RM au fost supuse remanierii. În rezultat, printre altele, la lit.b) alin.(2) art.151 și la lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM, pentru infracțiunile de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății și de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, s-a statuat circumstanța agravantă „cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor”.

De notat că pînă la intrarea în vigoare a amendamentului din 18.12.2008, la lit.b) alin.(2) art.151 CP RM

se stabilea răspunderea pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, săvîrșită asupra minorului (nu cu bună-știință asupra unui minor). Nu a existat o prevedere normativă în care să se stabilească răspunderea pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, săvîrșită cu bună-știință asupra unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor. De asemenea, nu a existat o dispoziție incriminatoare în care să se stabilească răspunderea pentru vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvîrșită cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

Putem observa că prevederile de la lit.b) alin.(2) art.151 și de la lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM au același conținut cu cel al dispozițiilor de la lit.e) alin.(2) art.145, lit.c) alin.(2) art.164, lit.c) alin.(2) art.166, lit.c) alin.(2) art.217⁶, lit.c) alin.(2) art.280 etc. din Codul penal. Astfel, scopul respectivului amendament rezidă în uniformizarea terminologiei legii penale, operante în ipoteze similare de influențare asupra victimei avînd anumite calități speciale.

În Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre pricinuirea vătămării intenționate a integrității corporale”, nr.7 din 30.10.1978 (în continuare – Hotărîrea Plenului nr.7/1978)², nu există explicații referitoare la circumstanța agravantă specificată la lit.b) alin.(2) art.151 și la lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM. Pe cale de consecință, în cadrul prezentului studiu ne propunem să suplinim golul respectiv. Vom formula recomandări privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor care stabilesc răspunderea pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvîrșită cu bună-știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

Întru realizarea acestui scop, vom examina pe rînd cele trei ipoteze vizînd respectiva agravantă:

- 1) săvîrșirea infracțiunii cu bună-știință asupra unui minor;

- 2) săvârșirea infracțiunii cu bună-știință asupra unei femei gravide;
- 3) săvârșirea infracțiunii profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.

1. La săvârșirea vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății asupra minorului (lit.b) alin.(2) art.151 CP RM, în varianta de până la amendamentul din 18.12.2008), se referă următoarele spețe: la 10.02.2007, aproximativ la ora 21.30, aflându-se în stare de ebrietate la discotecă în satul Căpriană, raionul Strășeni, B.M. s-a apropiat de F.I. și i-a cerut o țigară. Primind refuz, B.M. a inițiat o ceartă cu F.I., curmată de C.V. Ulterior, aproximativ la ora 22.00, F.I., T.Șt. și D.V., despre care făptuitorul știa cu certitudine că sînt minori, se întorceau acasă. A plecat din urma lor. Lîngă ocolul silvic a inițiat cu cei trei o ceartă. Între făptuitor și F.I., T.Șt. s-a produs o altercație. În cadrul acesteia B.M. i-a aplicat lui T.Șt. o lovitură cu cuțitul în brațul stîng, cauzîndu-i o vătămare gravă periculoasă pentru viață. Apoi cu același cuțit i-a aplicat lui F.I. trei lovituri, cauzîndu-i o vătămare ușoară³; la 24.07.2007, aflîndu-se aproximativ la ora 16.30 în garajul gospodăriei sale de pe str. Cantonului, mun. Chișinău, dispunînd de o armă pneumatică modelul „Slavia 620”, F.C. a îndreptat intenționat arma în direcția lui T.V., spunîndu-i să ridice mîinile sus. Apoi a îndreptat arma spre minorului P.M., efectuînd o împușcătură în direcția acestuia. În rezultat, i-a cauzat o vătămare gravă⁴; la 04.08.2005, la ora 15.45, aflîndu-se în locuința sa din satul Băcioi, mun. Chișinău, C.A. i-a aplicat minorului S.S. o lovitură cu mîna peste față, după care l-a aruncat pe podea. Lovindu-se la cap, victima și-a pierdut cunoștința. Lui S.S. i-a fost cauzată o traumă cerebrală închisă, manifestată prin contuzia cerebrală de gradul doi, fractura osului parieto-occipitală dreapta, hematom subaponeurotic occipital. Conform raportului de expertiză medico-legală, acestea au fost considerate vătămare gravă periculoasă pentru viață⁵.

În acord cu legea penală în vigoare, pentru a fi operantă circumstanța agravantă prevăzută la lit.b) alin.(2) art.151 și la lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM, este necesară îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie un minor; 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința calității de minor a victimei.

Astfel, înainte de toate, la momentul săvîrșirii infracțiunii victima trebuie să nu aibă împlinită vîrsta de 18 ani. Folosind termenul „minor”, legiuitorul nu a intenționat să facă vreo deosebire în raport cu vîrsta sau cu discernămintul victimei. Totuși, aceste împrejurări trebuie luate în calcul la individualizarea pedepsei.

Cît privește cea de-a doua condiție nominalizată mai sus, S.V. Rastoropov consideră, pe bună dreptate, că în

cazul infracțiunilor contra sănătății persoanei tocmai stabilirea înțelesului noțiunii „cu bună-știință” – în legătură cu calitatea specială a victimei de a fi minor (sau femeie gravidă) – reprezintă una dintre chestiunile cele mai dificile.⁶

Aici vom menționa că, pentru ca făptuitorului să-i fie imputabilă răspunderea agravată, acesta trebuie să fi avut cunoștință la concret despre minoratul victimei (din surse documentare, datorită unor relații de familie sau de amicitie, datorită faptului că vîrsta de pînă la 18 ani era evidentă etc.). Sub acest aspect, vinovăția făptuitorului trebuie dovedită la concret, nefiind suficientă simpla prezumție că făptuitorul a prevăzut că victima ar putea fi minoră. Dacă făptuitorul nu știa despre minoratul victimei în genere, răspunderea penală la fel nu-i poate fi agravată în bază lit.b) alin.(2) art.151 sau lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM.

În acest context, prezintă interes următorul exemplu din practica judiciară: în noaptea de 09.07.2006, aflîndu-se în stare de ebrietate într-o casă de pe str. Zamfir Arbore, mun. Chișinău, A.I. i-a aplicat cu un cuțit de bucătărie minorului Gh.V. o lovitură în abdomen. În rezultat, i-a cauzat o vătămare gravă. Împotriva sentinței de condamnare în baza lit. b) alin.(2) art.151 CP RM a declarat apel inculpatul A.I. Acesta a solicitat casarea sentinței, din motiv că este prea aspră. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, apelul inculpatului a fost admis parțial, cu casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărîri, prin care A.I. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.151 CP RM. Instanța de apel a concluzionat: fapta lui A.I. a fost recalificată, deoarece nici la urmărirea penală, nici în ședința instanței de fond și a celei de apel nu au fost prezentate probe că inculpatul cunoștea vîrsta victimei. Cei doi nu s-au cunoscut pînă la momentul săvîrșirii infracțiunii. Mai mult, după o zi de la săvîrșirea infracțiunii, victima a împlinit vîrsta de 18 ani.⁷

Analiza acestui caz denotă că vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvîrșită cu bună-știință asupra unui minor, conferă caracter agravat infracțiunii numai dacă făptuitorul a cunoscut efectiv vîrsta de minorat a victimei. În cazul în care făptuitorul nu a cunoscut acest aspect, circumstanța agravantă examinată nu poate fi reținută la calificare. În aceste condiții, simpla bănuială că victima ar fi minoră, chiar adusă la cunoștință făptuitorului, nu înseamnă decît un dubiu asupra existenței acestei agravante. Iar dubiul nu poate fi interpretat decît în favoarea făptuitorului. Deci, se prezintă ca absolut întemeiată recalificarea faptei lui A.I. în baza alin.(1) art.151 CP RM.

Totodată, să nu uităm că, în urma amendamentului de la 18.12.2008, prevederea de la lit.b) alin.(2)

art.151 CP RM a suferit anumite modificări: formularea „săvârșită asupra minorului” a fost substituită prin formularea „săvârșită cu bună-știință asupra unui minor”. Considerăm că nu este o simplă schimbare de decor. Nu mai este suficientă cunoașterea minoratului victimei. A devenit necesară manifestarea buneștiințe în raport cu cunoașterea acestei împrejurări.

În doctrina penală nu s-a ajuns la un numitor comun privind înțelesul noțiunii „cu bună-știință”. Astfel, s-au profilat următoarele trei poziții:

- 1) „cu bună-știință” înseamnă că făptuitorul conștientizează semnificația socială a faptei pe care o săvârșește⁸;
- 2) „cu bună-știință” înseamnă că făptuitorul cunoaște calitatea specială a victimei⁹;
- 3) „cu bună-știință” înseamnă că făptuitorul cunoaște cu certitudine calitatea specială a victimei.¹⁰

Optăm pentru ultima variantă de interpretare, cea mai restrictivă. Argumentele de rigoare le-am prezentat într-o publicație anterioară.¹¹ Un argument în plus ar fi că, dacă nu am susține această variantă de interpretare, am recunoaște, implicit, că este nul efectul substituirii formulării „săvârșită asupra minorului” prin formularea „săvârșită cu bună-știință asupra unui minor”. Ar însemna că noțiunea „cu bună-știință” este una lipsită de conținut.

În consecință, în ipoteza vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății, săvârșite cu bună-știință asupra unui minor, sintagma „cu bună-știință” denotă că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul cunoștea cu certitudine despre minoratul victimei.

Dintr-o altă perspectivă, consemnăm că art.27 + lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM este soluția de calificare în cazul în care făptuitorul a considerat eronat că săvârșește infracțiunea asupra unui minor.

Aceasta întrucât urmarea care se produce este nu cea pe care și-a dorit-o făptuitorul. Făptuitorul a dorit să se producă nu vătămarea gravă/medie a unei persoane oarecare, dar anume a unui minor. Și doar din cauze independente de voința făptuitorului s-a produs vătămarea gravă/medie a unei persoane oarecare. Nu a unui minor. Această eroare cu privire la calitatea agravantă a victimei nu o putem ignora. Pentru că, altfel, s-ar recunoaște implicit, că latura subiectivă, ca element constitutiv al infracțiunii, nu are nici o importanță la calificare.

Observăm că acțiunea făptuitorului nu și-a produs efectul, din cauze independente de voința acestuia, în parametrii pe care i-a conceput. Or, intenția făptuitorului a fost îndreptată spre săvârșirea vătămării intenționate

grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății în prezența unei circumstanțe agravante. Nu a unei vătămări intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămări intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății în formă neagravată.

2. Săvârșirea vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății cu bună-știință asupra femeii gravide, ca ipoteză distinctă a circumstanței agravante, specificate la lit.b) alin.(2) art.151 și la lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM, presupune îndeplinirea cumulativă a două condiții: 1) victima să fie o femeie gravidă și 2) făptuitorul să manifeste bună-știință în privința faptului că victima se află în asemenea stare.

Deci, înainte de toate, la momentul săvârșirii faptei victima infracțiunii trebuie să aibă calitatea specială de femeie gravidă. Se consideră gravidă femeia din momentul concepției până la momentul începerii nașterii. Pentru calificarea infracțiunii nu este relevantă împrejurarea dacă victima intenționa să ducă sarcina până la naștere sau dacă intenționa să întrerupă artificial sarcina. La fel, nu importă dacă graviditatea are o cauză naturală sau una artificială (fecundarea artificială sau implantarea embrionului). De asemenea, nu contează nici vârsta sarcinii, nici gradul de viabilitate a produsului de concepție. Nu influențează asupra calificării nici dacă, în rezultatul omorului femeii gravide, a fost distrus sau nu produsul concepției. Toate aceste împrejurări pot fi luate în considerație doar la individualizarea pedepsei.

La interpretarea noțiunii „cu bună-știință” și la calificarea erorii cu privire la calitatea agravantă a victimei sînt aplicabile explicațiile oferite cu prilejul analizei ipotezei de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvârșită cu bună-știință asupra unui minor, cu deosebirile de rigoare.

În esență, în contextul săvârșirii vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății cu bună-știință asupra unei femei gravide, sintagma „cu bună-știință” denotă că, la momentul săvârșirii faptei, făptuitorul cunoștea cu certitudine despre starea de graviditate a victimei. De asemenea, consemnăm că art.27 + lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM este soluția de calificare în cazul în care făptuitorul a considerat eronat că săvârșește infracțiunea asupra unei femei gravide.

Sub un alt aspect, este posibil ca făptuitorul să aibă o reprezentare eronată asupra identității femeii gravide cu victima vizată. Iar victima efectivă poate fi de asemenea o femeie gravidă. Într-o asemenea ipoteză, răspunderea

se va aplica în conformitate cu lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c') alin.(2) art.152 CP RM. Altfel spus, se va reține vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvârșită cu bună-știință asupra femeii gravide, în formă consumată. Aceasta din moment ce, la calificare, nu contează identitatea victimei. Se ia în considerație calitatea agravantă a acesteia. În ipoteza descrisă, au această calitate atât victima vizată, cât și victima efectivă. Deci, nu avem temeuri să afirmăm că, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-ar fi produs efectul. Efectul, urmărit de făptuitor, s-a produs: a fost cauzată vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății unei femei gravide. Că identitatea acesteia este alta decât cea a victimei vizate, este absolut irelevant sub aspectul răspunderii penale. Pentru că această împrejurare depășește tiparul fixat în dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c') alin.(2) art.152 CP RM.

3. În continuare ne vom referi la cea de-a treia ipoteză a circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c') alin.(2) art.152 CP RM: **săvârșirea infracțiunii profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor.**

Această ipoteză presupune îndeplinirea cumulativă în principal a două condiții: 1) victima să se afle într-o stare de neputință și 2) făptuitorul să profite de această stare pentru a săvârși vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății.

Vizavi de prima condiție, prin „stare de neputință” înțelegem incapacitatea victimei de a se apăra din cauza nefuncționării (totale sau parțiale) a conștiinței ori a stării sale fizice sau psihice precare.

După cum reiese din dispoziția de la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c') alin.(2) art.152 CP RM, starea fizică sau psihică precară a victimei o reprezintă boala, handicapul fizic sau psihic, alți factori (de exemplu, în unele cazuri, starea de ebrietate). De asemenea, la alți asemenea factori cauzali se pot raporta vârsta înaintată, vârsta fragedă, nefuncționarea (totală sau parțială) a conștiinței (de exemplu, somnul). În toate asemenea cazuri important este ca victima, aflându-se în această stare, să nu aibă putință de a opune rezistență făptuitorului.

În altă ordine de idei, pentru atestarea stării de neputință a victimei nu are însemnătate cine a creat respectiva stare: făptuitorul, victima însăși sau o terță persoană. Totuși, trebuie de accentuat următoarele: dacă făptuitorul – care a plănuțit din timp să-i cauzeze victimei vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau

a sănătății / vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății – o aduce în stare de neputință (pe calea imobilizării prin legare, aplicării loviturilor etc.), această aducere în stare de neputință reprezintă metoda de săvârșire a infracțiunii specificate la art.151 sau la art.152 CP RM, fără a constitui temei de agravare a răspunderii penale. În acest fel, comiterea de către făptuitor a unor acte prin care victima este pusă în imposibilitatea de a se apăra poate avea semnificația unor acte de pregătire sau de executare a infracțiunii specificate la art.151 sau la art.152 CP RM, care sînt absorbite în infracțiunea consumată.

Răspunderea penală ar trebui agravată numai dacă făptuitorul profită de starea de neputință a victimei, care nu se datorează acțiunilor făptuitorului. În alți termeni, cînd starea de neputință o creează făptuitorul, este obligatoriu ca intenția de a crea această stare să fie preexistentă și independentă de intenția aceluiași făptuitor de a săvârși infracțiunea profitînd de starea de neputință a victimei. Reiese că la calificarea infracțiunii specificate la art.151 sau la art.152 CP RM nu trebuie să se rețină săvîrșirea acesteia profitînd de starea de neputință a victimei, dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele două condiții:

- 1) starea de neputință nu este preexistentă executării infracțiunii;
- 2) starea de neputință este consecința acțiunilor făptuitorului.

O altă problemă nelipsită de interes în contextul examinat (acel că starea de neputință nu trebuie să nu fie preexistentă executării infracțiunii) privește oportunitatea/inoportunitatea calificării în baza art.163 CP RM în cazul în care se săvîrșește vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății.

Practica judiciară nu este unitară în această privință. Astfel, în Decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a RSS Moldovenești nr.2c-808/88 din 26.04.1988 se arată că, în cazul în care făptuitorul a dorit survenirea urmărilor grave, acțiunile lui urmează a fi calificate ca vătămare intenționată gravă a integrității corporale; nu se cere o calificare suplimentară pentru lăsarea în primejdie.¹²

Într-un alt caz, soluția de calificare este calitativ diferită: prin sentința din 13.02.2006, M.I., C.I. și D.N. au fost condamnați în baza alin.(4) art.151 și în baza lit.b) alin.(2) art.163 CP RM. Cei trei au fost declarați vinovați pentru că, la 31.10.2005, între orele 20 și 21, aflîndu-se în satul Saharna Veche, raionul Rezina, au intrat în conflict cu D.U., evoluat ulterior în bătaie. Toți trei au lovit victima de mai multe ori cu pumnii, picioarele și capul în diferite părți ale corpului. În rezultat, i s-a

cauzat o vătămare gravă periculoasă pentru viață. După aceasta, știind cu certitudine că D.U. se află într-o stare periculoasă pentru viață, fiind lipsit de posibilitatea de a întreprinde măsuri de autoconservare, făptuitorii au lăsat intenționat victima la locul săvârșirii infracțiunii. După o oră și jumătate victima a fost găsită și spitalizată. La 05.11.200, victima a decedat în spitalul din or. Rezina.

Sentința a fost atacată cu apeluri de către toți inculpații. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 05.07.2006 apelurile au fost admise, sentința atacată a fost casată și s-a pronunțat o nouă hotărâre. Conform acesteia, M.I. a fost condamnat în baza alin.(4) art.151 CP RM și achitat în baza lit.b) alin.(2) art.163 CP RM, din lipsa în acțiunile lui a elementelor constitutive ale infracțiunii. Totodată, C.I. și D.N. au fost achitați de săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.151 CP RM, din lipsa în acțiunile lor a elementelor constitutive ale infracțiunii, și condamnați în baza lit.b) alin.(2) art.163 CP RM.

Hotărârile judecătorești au fost atacate cu recurs ordinar de către procuror. Acesta a solicitat casarea deciziei și rejudecarea cauzei de către instanța de apel, motivând că instanța de apel l-a achitat ilegal pe M.I. în baza lit.b) alin.(2) art.163 CP RM. Prin decizia Colegiului penal largit al Curții Supreme de Justiție din 27.02.2007 recursul procurorului a fost admis. A fost casată decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 05.07.2006 și menținută sentința din 13.02.2006.¹³

Considerăm că nu este oportună calificarea suplimentară potrivit lit.b) alin.(2) art.163 CP RM, odată ce s-a reținut în sarcina făptuitorului săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (4) art. 151 CP RM. În această privință, are dreptate V.Stati când susține: „Ar fi cu totul exagerat ca subiectul infracțiunii, ce implică violență, să fie tras la răspundere pentru atitudinea lui intimă față de rezultatul infracțiunii sale, precum și pentru nedorința de a preîntîmpina urmările prejudiciabile ale infracțiunii respective. Aceasta ar însemna nu altceva decât aplicarea răspunderii de două ori pentru aceeași faptă. Or, făptuitorul pune victima într-o situație periculoasă pentru viață chiar prin infracțiunea sa, infracțiune ce implică violență... Odată ce făptuitorul e sancționat pentru violență, este inacceptabil să fie sancționat pentru faptul că nu a prevenit efectele acestei violențe”.¹⁴ Astfel, se prezintă ca excedentară calificarea suplimentară conform art.163 CP RM, dacă victimei vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății nu i se acordă ajutor de către subiectul acestei infracțiuni, atunci când victima se află într-o stare periculoasă pentru viață și este lipsită de posibilitatea de a se salva.

Un alt aspect, legat de analiza celei de-a treia ipoteze a circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM îl reprezintă oportunitatea considerării somnului ca expresie a stării de neputință a victimei.

În context, vom supune examinării următoarea speță: prin sentința din 15.10.2008, C.Gh. a fost condamnat în baza lit.h) alin.(2) art.151 și alin.(2) art.179 CP RM. Astfel, la 31.05.2008, în jurul orei 05.00, făptuitorul a pătruns pe terenul privat aferent casei aparținând lui C.A., din satul Chetrosu, raionul Drochia, fără consimțământul acestuia. A stricat geamul de la ușa de intrare în casă, a descuiat pe dinăuntru lacătul cu cheile ce atârneau în acesta, după care a pătruns în casă. În timp ce C.A. dormea, i-a aplicat lovituri cu un picior de scaun în diferite părți ale corpului. În rezultat, victima a suferit o vătămare gravă.¹⁵ Este adevărat că, la momentul săvârșirii faptei de către C.Gh., legea penală nu stabilea răspundere agravată pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, săvârșită profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor. Însă, dacă o asemenea faptă ar fi comisă acum, la calificare ar trebui să se rețină și circumstanța agravantă specificată la lit. b) alin.(2) art.151 CP RM.

Considerăm că, în comparație cu alte manifestări ale stării de neputință, somnul are o potențialitate mai pregnantă de a fi raportat la starea de neputință. Somnul este suficient să denote de unul singur starea de neputință a victimei de a se apăra împotriva făptuitorului, de a-i opune rezistență. Nu sînt necesare circumstanțe suplimentare care să confirme că cel aflat în stare de somn se află în stare de neputință. Or, în timpul somnului, conștiința și voința persoanei sînt deconectate. De aceea, persoana care doarme nu poate să reacționeze la fel de adecvat la realitatea înconjurătoare, ca și atunci cînd e trează. Săvîrșirea vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății asupra unei persoane care doarme trebuie recunoscută, fără rezerve, ca fiind săvîrșită cu profitarea de starea de neputință a victimei.

Mai sus am consemnat că cea de-a treia ipoteză a agravantei specificate la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM presupune îndeplinirea cumulativă în principal a două condiții: 1) victima să se afle într-o stare de neputință și 2) făptuitorul să profite de această stare pentru a săvîrși infracțiunea.

Referitor la a doua condiție, făptuitorul profită de starea de neputință a victimei pentru a săvîrși infracțiunea, dacă: 1) cunoaște, la momentul săvîrșirii faptei, că victima se află într-o stare de neputință; 2) se folosește

de împrejurarea dată tocmai întru a executa fapta de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății.

În prevederea de la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM se cere ca starea de neputință a victimei să fie cunoscută de făptuitor sau evidentă pentru acesta. Astfel, circumstanța agravantă analizată (în ipoteza săvârșirii infracțiunii profitind de starea de neputință a victimei) nu operează, dacă, la momentul săvârșirii infracțiunii, făptuitorul nu a știut că victima se află în stare de neputință. Aceasta pentru că nu există vinovăție în privința acestei circumstanțe.

Tot așa, nu va putea fi reținută circumstanța agravantă de la lit.b) alin.(2) art.151 / lit.c¹) alin.(2) art.152 CP RM (în ipoteza săvârșirii infracțiunii profitind de starea de neputință a victimei), în cazul în care făptuitorul a cunoscut starea de neputință a victimei, dar, datorită procedurii concret de săvârșire a infracțiunii la care a recurs, nu s-a folosit de această stare. În această situație, făptuitorul ca și cum trece cu vederea că victima se află în stare de neputință. El nu dorește să-și ușureze într-o asemenea manieră săvârșirea infracțiunii, deși avea posibilitatea reală s-o facă.

4. În continuarea studiului de față ne vom referi la **săvârșirea infracțiunii asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești**, circumstanța agravantă specificată la lit.c) alin.(2) art.151 / lit.d) alin.(2) art.152 CP RM. În această ipoteză, în plan secundar, se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la îndeplinirea normală a obligațiilor de serviciu sau obștești ale persoanelor investite cu o anumită autoritate sau responsabilitate, ca parte componentă a ordinii de drept instituite. Aceasta justifică agravarea răspunderii penale pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, săvârșită în prezența agravantei stabilite la lit.c) alin.(2) art.151 / lit.d) alin.(2) art.152 CP RM.

Astfel, de exemplu, prezența circumstanței agravante analizate a fost atestată în cazul următor: *B.V. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.152 CP RM. La 10.12.2006, aproximativ la ora 00.30, B.V., aflat în stare de ebrietate, a fost reținut în fața primăriei satului Pepeni, raionul Sîngerei, de către inspectorul secției poliției criminale a CPR Sîngerei, Ș.O., în legătură cu comiterea unei contravenții administrative. Pentru faptul că a fost reținut, B.V. i-a aplicat intenționat lui Ș.O. lovituri, provocându-i o vătămare medie.*¹⁶

Trebuie de menționat că circumstanța agravantă analizată nu este una de factură nouă. În parametri similari ea a fost stabilită și în alin.(2) art.95 „Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale”

și în alin.(2) art.96 „Vătămarea intenționată mai puțin gravă a integrității corporale” din Codul penal din 1961. Cu toate acestea, în Hotărîrea Plenului nr.7/1978 nu există explicații vizînd săvîrșirea infracțiunilor corespunzătoare asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești. În schimb, există asemenea explicații în Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în cauzele despre omorul premeditat”, nr.9 din 15.11.1993 (în continuare – Hotărîrea Plenului nr.9/1993).¹⁷

La concret, în pct.12 al Hotărîrii Plenului nr.9/1993 se arată: „Sub noțiunea de îndeplinire a îndatoririlor de serviciu se subînțelege acțiunile oricărei persoane, care se referă la funcțiile ei de serviciu, ce reies din contractul de muncă cu întreprinderile și organizațiile de stat, cooperatiste sau altele, înregistrate în modul stabilit”. Astfel, ceea ce caracterizează persoana care își îndeplinește obligațiile de serviciu rezidă în următoarele: 1) este o persoană care activează în cadrul unei întreprinderi, instituții sau organizații, înregistrate în modul stabilit, indiferent de tipul de proprietate sau de forma juridică de organizare a acesteia; 2) este parte la contractul individual de muncă.

Vom fi în prezența erorii cu privire la calitatea agravantă a victimei în cazul cînd făptuitorul are o reprezentare greșită cu privire la calitatea victimei de a fi persoană care își îndeplinește obligațiile de serviciu (de exemplu, atunci cînd făptuitorul nu cunoaște despre activitatea fără înregistrare sau despre încetarea existenței întreprinderii, instituției sau organizației, în cadrul căreia activează victima). În această ipoteză, calificarea se va face conform art.27 și lit.c) alin.(2) art.151 / lit.d) alin.(2) art.152 CP RM. Într-o asemenea ipoteză, în plan obiectiv, nu există o legătură între infracțiune și îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu. Doar în reprezentarea subiectivă a făptuitorului este înregistrată sau continuă să activeze întreprinderea, instituția sau organizația, la care activează victima.

În altă privință, pentru calificare nu contează tipul de proprietate sau forma juridică de organizare a întreprinderii, instituției sau organizației, în cadrul căreia victima își îndeplinește obligațiile de serviciu. Astfel, victima poate reprezenta: 1) persoana juridică de drept public sau persoana juridică de drept privat; 2) organizația comercială (societatea cu răspundere limitată, societatea pe acțiuni etc.); cooperativa; întreprinderea de stat sau întreprinderea municipală; organizația ne-comercială.

Mai sus am menționat că cea de-a doua caracteristică a persoanei care își îndeplinește obligațiile de serviciu constă în aceea că persoana respectivă este parte la contractul individual de muncă.

De menționat că îndeplinesc obligațiile de serviciu, inclusiv, salariații din aparatul asociațiilor obștești, religioase, sindicale, patronale, al fundațiilor, partidelor și al altor organizații necomerciale care folosesc munca salariată. Asemenea persoane își îndeplinesc obligațiile de serviciu atunci când apar în postura de exponenți ai aparatului organizațiilor necomerciale. Atunci însă când apar în postura de membri oarecare ai organizațiilor necomerciale, astfel de persoane pot să-și îndeplinească doar obligațiile obștești.

În alt context, este necesar a menționa că activitatea de întreprinzător nu este o activitate implicând îndeplinirea obligațiilor de serviciu. Îndeplinirea obligațiilor de serviciu presupune îndeplinirea nu a oricărei activități socialmente utile (de exemplu, a activității de întreprinzător sau a activității prevăzute într-un contract de drept civil). Îndeplinirea obligațiilor de serviciu poate presupune, exclusiv, executarea îndatoririlor ce reies dintr-un contract individual de muncă. O asemenea concepere corespunde sensului noțiunii „serviciu”, folosite în textul Codului penal (de exemplu, la lit.b) alin.(2) art.177, lit.a) alin.(2) art.178, lit.a) alin.(3) art.179, lit.d) alin.(2) art.190, lit.d) alin.(2) art.191, lit.a) alin.(2) art. 204 etc. din Codul penal).

În alt context, la pct.12 al Hotărârii Plenului nr.9/1993, prin „îndeplinirea obligațiilor obștești” se înțelege „îndeplinirea de către cetățeni a îndatoririlor obștești care le sînt special încredințate, precum și acțiunile în interesele societății sau ale unor cetățeni aparte (curmarea contravențiilor, informarea organelor puterii despre infracțiunile săvîrșite sau care se pregătesc etc.)”.

Astfel, în primul rînd, se are în vedere participarea victimei la activitatea gărzii populare, a comitetului de imobil (de stradă), a mișcării obștești, a organizației pacifiste, a organizației de apărare a drepturilor omului, a organizației de femei, de veterani, de invalizi, de tineret sau de copii, a societății științifice, tehnice, ecologiste, cultural-educative, sportive, a altei societăți benevole, a uniunii de creație, a comunității național-culturale, a altei asociații obștești. Nu este obligatoriu ca victima să fie membru al unei asociații obștești. Important este să nu presteze muncă salariată în cadrul unei asemenea asociații. Prestînd munca salariată, victima își îndeplinește obligațiile de serviciu, nu cele obștești.

În al doilea rînd, îndeplinirea obligațiilor obștești poate presupune realizarea din proprie inițiativă a acțiunilor în interesele societății sau ale unor cetățeni aparte. Se au în vedere acțiunile de legitimă apărare a altei persoane sau a unui interes public, de reținere a infractorului (a contravenientului), de denunțare a infractorului (a contravenientului), de criticare a neajunsurilor la adunarea colectivului de muncă, de renunțare de a participa la săvîrșirea infracțiunii (a contravenției) etc.

În cele ce urmează vom releva semantismul sintagmei „în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești” utilizate la lit.c) alin.(2) art.151 / lit.d) alin.(2) art.152 CP RM.

Înainte de toate, este de esență stabilirea legăturii cauzale dintre îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești, pe de o parte, și săvîrșirea infracțiunii de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, pe de altă parte. Aceasta presupune că expresia „în legătură cu” din dispoziția de la lit.c) alin.(2) art.151 / lit.d) alin.(2) art.152 CP RM trebuie interpretată în sensul că vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății poate fi săvîrșită: 1) pînă la îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești (în scopul neadmiterii); 2) în momentul îndeplinirii obligațiilor respective (în scopul reprimării); 3) după îndeplinirea acelor obligații (din răzbunare).

În primul caz, infracțiunea este săvîrșită pînă la îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești, în scopul neadmiterii îndeplinirii acestora. Cu alte cuvinte, fie că victima nu a început să-și îndeplinească obligațiile de serviciu sau obștești, fie că nu a fost constituită autoritatea publică, întreprinderea, instituția sau organizația în care va activa victima. În aceste condiții, este necesar ca victima să aibă posibilitatea reală să îndeplinească în viitorul apropiat obligațiile de serviciu sau obștești (această împrejurare fiind conștientizată de făptuitor).

În cel de-al doilea caz, infracțiunea e săvîrșită în momentul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești, în scopul reprimării victimei pentru îndeplinirea acestora. Acest caz presupune două situații. În prima situație, infracțiunea este comisă în timpul îndeplinirii nemijlocite de către victimă a unor obligații de serviciu sau obștești concrete, la locul de muncă (de activitate obștească) a victimei și în timpul de muncă al acesteia. În cea de-a doua situație, infracțiunea este săvîrșită în timpul îndeplinirii de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești, îndeplinire implicînd totalitatea acțiunilor îndreptate spre atingerea unui anumit rezultat peste un timp anumit. Spre deosebire de prima situație, cea de-a doua se referă la săvîrșirea infracțiunii nu neapărat la locul de muncă și nu neapărat în timpul de muncă.

În fine, în cel de-al treilea caz, infracțiunea e săvîrșită după îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești, din răzbunare pentru îndeplinirea acestora. Infracțiunea poate fi săvîrșită din răzbunare pentru o acțiune concretă a victimei (concedierea din serviciu, exmatriculare, prezentarea depozițiilor ca

martor al acuzării etc.). Dar infracțiunea poate avea la bază și răzbunarea pentru atitudinea exigentă față de îndeplinirea în general a obligațiilor de serviciu sau obștești.

În alt context, consemnăm că la lit.h) alin.(2) art.145 CP RM este stabilită răspundere agravată pentru săvârșirea omorului asupra unui reprezentant al autorității publice ori a unui militar, ori a rudelor apropiate ale acestora, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu. În contrast, în art.151 și art.152 CP RM răspunderea se agravează numai atunci când infracțiunea e săvârșită în legătură cu îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești. Lipsește un echivalent al agravantei de la lit.h) alin.(2) art. 145 CP RM.

Precizăm că, pînă la intrarea în vigoare a Legii pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova din 18.12.2008, circumstanțele agravante, care acum sînt stabilite la lit.d) și lit h) alin.(2) art.145 CP RM, erau prevăzute la alineate diferite. Astfel, se justifica diferențierea răspunderii penale în cele două ipoteze: reprezentantul autorității publice sau militarul trebuia apărut mai eficient, în comparație cu alte persoane care își îndeplinesc obligațiile de serviciu sau cu persoanele care își îndeplinesc obligațiile obștești. La moment, după ce au fost comasate alin.(2) și (3) art.145 CP RM, această diferențiere nu se mai justifică. De aceea, se impune abrogarea prevederii de la lit.h) alin.(2) art.145 CP RM.

Un motiv în plus în vederea abrogării acestei prevederi îl constituie nejustificarea agravării răspunderii penale în cazul săvârșirii omorului asupra unei rude apropiate a unui reprezentant al autorității publice ori a unui militar, în timpul îndeplinirii de către reprezentantul autorității publice sau militar a obligațiilor de serviciu (dar fără vreo legătură cu îndeplinirea acestor obligații). În această ipoteză, legea obligă invocarea agravantei de la lit.h) alin.(2) art.145 CP RM. Cu toate acestea, nu există nici un suport pentru a afirma că săvârșirea omorului în împrejurările descrise ar prezenta un grad de pericol social comparativ mai sporit cu cel al unui omor simplu.

Din aceste considerente, recomandăm legiuitorului să nu suplinească prevederile art.151 și ale art.152 CP RM cu dispoziții de genul celei statuate la lit.h) alin.(2) art.145 CP RM.

5. În continuare, atenția ne va fi concentrată asupra **săvârșirii vătămării intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății / vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății de două sau mai multe persoane**, circumstanță agravantă specificată la lit.d) alin.(2) art.151 / lit.e) alin.(2) art.152 CP RM.

În mod regretabil, în Hotărîrea Plenului nr.7/1978 nu există explicații vizînd săvîrșirea infracțiunilor corespunzătoare de două sau mai multe persoane. Astfel că în cele ce urmează vom încerca să oferim recomandările necesare interpretării și aplicării prevederilor de la lit.d) alin.(2) art.151 / lit.e) alin.(2) art.152 CP RM.

Astfel, a fost atestată prezența circumstanței agravante analizate în următoarele spețe: la 21.02.2008, *aproximativ la ora 16.00, la stația de autobuze din satul Palanca, raionul Drochia, C.A., C.S. și C.D. l-au bătut pe A.C. l-au aplicat lovituri cu picioarele, cu pumnii și cu bețele, cauzîndu-i o vătămare gravă periculoasă pentru viață*¹⁸; la 28.02.2008, *aproximativ la ora 12.00, N.C., aflîndu-se împreună cu alte două persoane într-o încăpere auxiliară situată în apropierea Centrului comercial „Jumbo” din mun. Chișinău, i-a aplicat lui C.L. lovituri cu picioarele și pumnii peste tot corpul, cauzîndu-i o vătămare gravă*¹⁹; la 21.11.2007, *aproximativ la ora 23.00, G.M., împreună cu O.C., aflat în stare de ebrietate pe una din străzile satului Mîndic, raionul Drochia, i-a aplicat lui D.N. lovituri în diferite părți ale corpului. Drept urmare, victimei i-a fost provocată dereglarea sănătății de lungă durată; adică, i-a fost cauzată o vătămare medie*²⁰; la 20.11.2006, *aproximativ la ora 03.30, în gospodăria lor din satul Căzănești, raionul Telenești, A.A. și M.C. i-au aplicat lui R.C. lovituri cu bățul, cu pumnii și picioarele, apoi l-au legat cu sîrmă, cauzîndu-i o vătămare gravă periculoasă pentru viață*²¹; la 23.12.2005, *în jurul orei 20.00, V.B., aflîndu-se în satul Fîntîna Albă, raionul Edineț, a inițiat cu V.S. o ceartă, care pe parcurs s-a transformat în bătaie. V.B. i-a aplicat lui V.S. lovituri cu pumnii și picioarele în diferite regiuni ale corpului. Pe parcurs, în bătaie s-au implicat S.P., I.B., P.L. și A.S. Aceștia i-au aplicat victimei lovituri cu pumnii și picioarele. În rezultat, victima a suferit fractura coastei a doua pe dreapta și a noua pe stînga, echimoze și escoriații pe față, care se consideră vătămare medie*²².

Considerăm că agravanta examinată devine funcțională în oricare din următoarele trei ipoteze:

- a) săvîrșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori;
- b) săvîrșirea infracțiunii de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane care nu întrunesc aceste semne;
- c) săvîrșirea infracțiunii de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu întrunește aceste semne.

Astfel, de exemplu, în pct.18 al Hotărîrii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj”, nr.16 din 7.11.2005²³, se menționează: „Șantajul săvîrșit de două sau mai multe persoane are loc în următoarele cazuri:

- a) șantajul a fost săvârșit în coautorat (inclusiv coautorat cu repartizarea rolurilor);
- b) șantajul a fost săvârșit de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu o persoană care nu întrunește aceste semne;
- c) șantajul a fost săvârșit de către o persoană care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care cu bună-știință nu este pasibilă de răspundere penală”.

Nu avem nici un temei de a nu apela la acest model de interpretare în cazul infracțiunilor specificate la lit.d) alin.(2) art.151 / lit.e) alin.(2) art.152 CP RM.

Este neîntemeiat să considerăm că circumstanța agravantă „de două sau mai multe persoane” se aplică doar în cazurile în care infracțiunea e săvârșită în coautorat. Este suficient ca numai una din persoanele care săvârșesc vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății / vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății să aibă semnele subiectului infracțiunii, ca să-i fie imputată agravanta specificată. Noțiunea „de două sau mai multe persoane” nu este nici pe departe echivalentul noțiunilor „participație simplă” sau „participație complexă, presupunând coautoratul”. Dacă legiuitorul ar fi dorit, ar fi utilizat în normele Părții Speciale a Codului penal sintagma „prin participație simplă sau complexă”. Dar nu a făcut-o, deoarece a dorit să imprime un alt înțeles noțiunii „de două sau mai multe persoane” (utilizate în Partea Specială a Codului penal), altul decât cel pe care îl au noțiunile definite în art.44 și 45 CP RM.

Noțiunea „de două sau mai multe persoane” desemnează o circumstanță obiectivă, relevantă sub aspect juridic, consacrată în Partea Specială a Codului penal în calitate de circumstanță agravantă, constituind reacția legiuitorului împotriva faptelor celor care își înlesnesc activitatea infracțională, apelând la eforturile unor persoane iresponsabile sau care nu au atins vârsta răspunderii penale. În contextul agravantei „de două sau mai multe persoane”, astfel de fapte denotă o pericolozitate socială mai pronunțată a subiectului infracțiunii, decât în cazul în care ar fi săvârșite în coautorat. De aceea, trebuie să-și găsească estimare adecvată și în planul individualizării pedepsei.

În acest sens, subiectul, care săvârșesc infracțiunea împreună cu persoanele care nu sînt pasibile de răspundere penală, își sporește considerabil potențialul în vederea atingerii rezultatului infracțional. Astfel de persoane îi înlesnesc subiectului săvârșirea infracțiunii, ca și cum ar acționa un grup constituit numai din subiecți, dacă nu chiar mai rezultativ. În planul evaluării sociale, astfel de grupuri sînt realmente infracționale, deoarece, de rînd cu infractorul real, din ele fac parte potențiali infractori, care ulterior vor deveni infractori.

Pe lîngă aceasta, astfel de infracțiuni sînt obiectiv percepute de către victimă în calitate de infracțiuni comise în grup, deoarece pentru ea este determinantă pluralitatea faptică a făptuitorilor, nu puțința acestora, de a fi subiecți ai infracțiunii. În afară de aceasta persoana, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, este conștientă de faptul că depozițiile minorului sau ale persoanei iresponsabile, făcute într-un proces penal, nu vor fi la fel de exacte, juste și credibile ca ale unei persoane adulte și responsabile.

Toate acestea confirmă că, în conjunctura agravantei „de două sau mai multe persoane”, astfel de fapte denotă o pericolozitate socială mai pronunțată a subiectului infracțiunii, decât în cazul în care ar fi săvârșite în coautorat. Tocmai de aceea, este necesar să-și găsească estimare adecvată în planul individualizării pedepsei.

Circumstanța agravantă prevăzută la lit.d) alin.(2) art.151 / lit.e) alin.(2) art.152 CP RM este aplicabilă și în ipoteza săvârșirii infracțiunii de o persoană care are semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu are astfel de semne.

Că tocmai la săvîrșirea infracțiunii ia parte persoana care nu are semnele subiectului infracțiunii ne-o demonstrează interpretarea atentă a prevederilor alin.(2) art.42 CP RM. În acord cu aceste prevederi, o astfel de persoană care săvârșesc nemijlocit infracțiunea se consideră autorul nemijlocit (imediat) al infracțiunii. Totodată, persoana care săvârșesc infracțiunea prin intermediul unei persoane, care nu este subiect al infracțiunii, deși nu săvârșesc nemijlocit infracțiunea, este autorul mijlocit (mediat) al infracțiunii. Ambele persoane – atît autorul nemijlocit (imediat), cît și autorul mijlocit (mediat) – săvîrșesc infracțiunea. Aceasta decurge din alin.(2) art.42 CP RM: legiuitorul folosește termenul „săvîrșesc” referitor la autorul nemijlocit (imediat) și expresia „a săvîrșit” cu referire la autorul mijlocit (mediat).

În alt context, întrucît cele două sau mai multe persoane trebuie să săvîrșesc infracțiunea, noțiunea „de două sau mai multe persoane” nu se referă la cei care numai contribuie la săvîrșirea infracțiunii în calitate de organizatori, instigatori, complici. Această noțiune este operantă doar atunci cînd cel puțin două persoane săvîrșesc infracțiunea. Ceea ce însă nu exclude ca, pe lîngă aceste cel puțin două persoane, la activitatea infracțională să participe alte persoane avînd calitatea de organizatori, instigatori sau complici. În acest context este ilustrativă următoarea speță: *la 12.06.2006, aproximativ la ora 16.00, aflîndu-se în stare de ebrietate în casa lui I.C. din or. Otaci, raionul Ocnița, G.A. a instigat o altă persoană să-i aplice lui V.L. multiple lovituri în diferite părți ale corpului. În rezultat, victima a suferit o vătămare gravă.*²⁴

În concluzie, noțiunea „de două sau mai multe persoane”, în sensul consemnat la lit.d) alin.(2) art.151 / lit.e) alin.(2) art.152 CP RM, presupune pluralitatea de făptuitori. Iar acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imedii) ai infracțiunii. Un autor – mediat sau imediat – al infracțiunii, alături de o altă persoană având calitatea de organizator, instigator sau complice, nu formează conținutul noțiunii „de două sau mai multe persoane”.

Referințe:

- ¹ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.41-44.
- ² Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). – Chișinău: Tipografia Centrală, 2002, p.313-315.
- ³ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.01.2008. Dosarul nr.1ra-9/2009//www.csj.md
- ⁴ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28.04.2009. Dosarul nr.1ra-320/2009//www.csj.md
- ⁵ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 27.05.2009. Dosarul nr.1re-606/2009//www.csj.md
- ⁶ *A se vedea:* С.В. Расторопов. *Уголовно-правовая охрана здоровья человека от преступных посягательств*. – Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2006, p.340.
- ⁷ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 17.12.2008. Dosarul nr.1ra-1404/2008 //www.csj.md
- ⁸ *A se vedea:* В.А. Якушин. *Ошибка и ее уголовно-правовое значение*. – Казань, 1988, p.30.
- ⁹ *A se vedea:* Л.Л. Кругликов. *Квалифицированные убийства: виды и характеристика* // Юридические записки ЯГУ. – Ярославль, 2000, p.172.
- ¹⁰ *A se vedea:* *Уголовное право России. Том 2. Особенная часть* / Под ред. А.Н. Игнатова, Ю.А. Красикова. – Москва, 1998, p.27; В.И. Макринская. *Вопросы уголовно-правовой защиты*

права на жизнь (сравнительно-правовые аспекты). – Москва: Буквоед, 2006, p.21.

- ¹¹ *A se vedea:* S.Brînză. *Răspunderea penală pentru omorul prevăzut la lit.e) alin.(2) art.145 CP RM* // Revista Națională de Drept, 2009, nr.4, p.2-15.
- ¹² Decizia Colegiului penal al Judecătorei Supreme a RSS Moldovenești nr.2c-808/88 din 26.04.1988 // Moldlex
- ¹³ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 10.02.2009. Dosarul nr.1ra-77/2009//www.csj.md
- ¹⁴ V.Stati. *Infracțiunea de lăsare în primejdie: problemele conexiunii cu alte fapte infracționale* // Revista Națională de Drept, 2007, nr.9, p.19-24.
- ¹⁵ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.06.2009. Dosarul nr.1ra-524/2009//www.csj.md
- ¹⁶ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 26.08.2008. Dosarul nr.1ra-510/2008 //www.csj.md
- ¹⁷ Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). – Chișinău, 2002, p.304-312.
- ¹⁸ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 23.06.2009. Dosarul nr.1ra-732/2009//www.csj.md
- ¹⁹ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04.02.2009. Dosarul nr.1ra-195/2009//www.csj.md
- ²⁰ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 21.01.2009. Dosarul nr.1ra-113/2009//www.csj.md
- ²¹ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08.10.2008. Dosarul nr.1ra-1128/2008//www.csj.md
- ²² Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 20.08.2008. Dosarul nr.1ra-1006/2008//www.csj.md
- ²³ Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr.4, p.7-11.
- ²⁴ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 03.12.2008. Dosarul nr.1re-1406/2008//www.csj.md